

13.11.2023

EOAK/7025/2022

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Terhi Arjola-Sarja

VELALLISEN KUULEMINEN ULOSMITATTAVAA MÄÄRÄÄ MUUTETTAESSA

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan Ulosottolaitoksen Tampereen toimipaikan ulosottoylitarkastajan menettelyä palkan ulosmittauksessa.

Kantelun mukaan kantelijan marraskuun palkasta oli ulosmitattu aiempaa suurempi summa. Kantelija ihmetteli, miten tämä oli mahdollista, ja millä perusteella ulosottoylitarkastaja oli näin tehnyt. Kantelija ei ollut saanut ennakoilmoitusta tai päätöstä ulosmittauksen korottamisesta. Kantelija vaati ulosmittauksen määrän palauttamista alkuperäisen päätöksen mukaiseksi.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin ulosottoylitarkastajan alustava selvitys ja selvitys sekä kihlakunnanvoudin ja johtava kihlakunnanvoudin lausunnot. Lisäksi valtakunnanvoudin kanslia antoi asiassa oman lausuntonsa. Sanottu selvitys oheistetaan tähän päätökseen kantelijalle tiedoksi.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Kantelijan palkka on ollut ulosmitattuna 13.10.2021 alkaen ja siihen kohdistuneet lisäulosmittaukset on suoritettu 22.10. ja 30.11.2021 sekä 8.2.2022. Ajalla 15.11.2021-14.10.2022 ulosmittaus on kohdistunut Verohallinnon kantelijalle maksamaan palkkaan.

Ulosottoylitarkastaja on 17.10.2022 tarkistanut kantelijan tulopohjan ja lisännyt siihen kantelijan ulkomailta saaman tulon, 916,86 euroa. Tulo on ulosmittauksessa otettu huomioon muuna tulona. Kyseisen tulon lisääminen maksukieltoon on vaikuttanut palkan ulosmittaukseen 15.11.2022 lukien ulosmittausosuutta lisäävästi.

Ilmoitus tulopohjan muutoksesta on lähetetty maksukiellonsaajalle, joka on huomionnut muutoksen seuraavan ulosottopidätyksen yhteydessä. Kantelijaa ei ole kuultu ennen muutoksen tekemistä, eikä kirjallista päätöstä muun tulon lisäämisestä tulopohjaan ole tehty. Kantelijan asiassa esittämän vaatimuksen jälkeen ulosottoylitarkastaja on 7.12.2022 tehnyt kirjallisen valituskelpoisen päätöksen, jossa on esitetty perusteltu tulopohjan muuttamista. Päätökseen ei ole haettu muutosta.

3.2 Selvitykset

Ulosottoylitarkastaja on antamassaan alustavassa selvityksessä kertonut kantelijalle ulosottoon tulleista veloista ja niille 13.10.2021 sekä sen jälkeen tehdyistä palkan ulosmittauksista. Huomattuaan muun tulon (eläke ulkomailta) verotiedoista, tuo tulo (916,86) on lisätty maksukielloon 17.10.2022. Muun tulon lisäyksestä ei vielä lokakuussa ollut lähtenyt tietoa velalliselle, vaan vain maksukiellon saajalle. Ulosottojärjestelmän päivityksessä 7.2.2023 tämä ominaisuus oli lisätty, eli nyt myös velalliselle lähtee ilmoitus muun tulon lisäyksestä. Alustavassa selvityksessään ja sitä täydentävässä selvityksessä ulosottoylitarkastaja kertoo myös kantelijan ulosottohistoriasta, ja että aiemmissa palkanulosmittauksissa oli käynyt sama tilanne, kuin hänen asiaa nyt hoitaessa, eli aluksi muuta tuloa ulkomailta ei oltu huomattu lisätä tulopohjaan. Ulosottoylitarkastajan mukaan kantelija on tiennyt edellisten palkanulosmittausten myötä normaalin ulosmittausmäärän tason.

Lausunnossaan **kihlakunnanvouti** toteaa ulosottokaaren 4 luvun 45 §:n ja 3 luvun 57 §:n 2 momentin säännösten sisällön ja esittää, että kantelijan tilanteessa ulosottomies on pankkitilitapahtumien ja verotuspäätöksen myötä havainnut, että kantelijalle maksetaan kuukausittain muuta tuloa ulkomailta.

Kihlakunnanvoudin mukaan ulosottoylitarkastaja on palkan ulosmittauksen alkaessa huomionnut vain tulorekisterissä näkyvät tulotiedot ja myöhemmin tulopohjan tarkistuksen yhteydessä ulkomailta saatu tulo on lisätty tulopohjaan.

Ulosottokaaren 3 luvun 28 §:n sisältö todeten kihlakunnanvouti esittää, että kantelijan tulopohjan muutoksesta ei ole laadittu erillistä päätösasiakirjaa velalliselle eikä velallista ole kuultu ennen, koska tulopohjan muuttamisessa ei ole ollut epäselvyyttä tai tulkinnanvaraisuutta. Tulopohjassa ollut virhe on korjattu ulosottomenettelyssä välittömästi sen havaitsemisen jälkeen. Ilmoitus tulopohjan muutoksesta on lähetetty maksukiellonsaajalle, joka on huomionnut palkan seuraavan ulosottopidätyksen yhteydessä. Velallinen on saanut tiedon ulosottopidätyksen määrästä palkkakuitissaan.

Kantelijan kantelussa esittämän ulosottopidätyksen määrän palauttamista koskevan vaatimuksen johdosta kihlakunnanvouti tuo esiin ulosottokaaren 11 luvun 5 §:n ja toteaa, että kantelijalla on mahdollisuus hakea asiassa muutosta käräjäoikeudelta.

Edelleen lausunnossa todetaan ulosoton asianmukaisuutta koskeva ulosottokaaren 1 luvun 19 §:n sisältö.

Lausunnon mukana kantelijalle on toistuvaistulon ulosmittauspäätöksen yhteydessä viimeksi 8.2.2022 ilmoitettu tuloista ulosmitattavan määrän laskentaperusteet. Kihlakunnanvoudin mukaan asiassa on syytä ottaa huomioon, että ulosmitattavan määrän muutosta koskeva ilmoitus on ollut mahdollista lähettää velalliselle ulosoton tietojärjestelmän versiopäivityksen jälkeen eli vasta vuoden 2023 puolella. Edelleen lausunnossa tuodaan esiin, että ulosottoylitarkastaja on velallisen esittämän vaatimuksen johdosta tehnyt valituskelpoisen päätöksen.

Lausunnossaan kihlakunnanvoudi katsoo, että ulosottoylitarkastaja on kaikilta osin pyrkinyt noudattamaan asianmukaisuuden vaatimusta sekä toimimaan ulosottokaaren säännöksiä noudattaen.

Johtavan kihlakunnanvoudin lausunnon mukaan asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, joiden perusteella ulosottoylitarkastaja olisi menetellyt virkatoimissa virheellisesti tai laiminlyönyt toimien suorittamisen.

Velalliselle annetusta palkan ulosmittausta koskevasta päätöksestä ilmenevät ulosmitattavan määrän laskentaperusteet. Toistuvaistulon ulosmittauksessa annettava maksukielto annetaan tiedoksi tulon maksajalle. Ulosottokaareissa ei ole erityissäännöstä kuulemisesta maksukieltoa muutettaessa. Tältä osin kuulemiseen sovelletaan ulosottokaaren 3 luvun 32 §:n 2 momentin yleissäännöstä.

Kuulemisperiaate ilmentää ulosotossa sitä, että virallistoimintoisessa menettelyssä asianomaiselle varataan tilaisuus lausua mielipiteensä ulosottomiehen toimista ja antaa selvitystä. Teknisissä menettelykysymyksissä ja massaluonteisissa toimituksissa kuulemista ei toimiteta. Ulosottomiehen laaja itseoikaisumahdollisuus turvaa asianomaisen oikeusturvan.

Johtavan kihlakunnanvoudin edelleen esittämän mukaan kantelussa tarkoitettuna ajankohdan jälkeen maksukiellon muuttamisesta on ollut mahdollista lähettää ulosmitattavan määrän muutosta koskeva ilmoitus velalliselle samalla kun ulosottomies toimittaa muutetun maksukiellon tulon maksajalle. Koska toistuvaistulon ulosmittauksessa annettuun maksukieltoon voidaan hakea muutosta ilman määräaika, ehdoton etukäteinen kuuleminen ei ole tarpeen velallisen oikeusturvan suojaamiseksi.

Valtakunnanvoudin kanslian lausunnossa todetaan ensin säädöspohja ja asiassa selvitetty tapahtumainkulku sekä esitetään valtakunnanvoudin kanslian taholta seuraavaa.

Valtakunnanvoudin kanslia toteaa, että kuten johtava kihlakunnanvoutikin on lausumassaan todennut, ulosottokaarella ei ole erityyssäännöstä kuulemisesta maksukieltoa muutettaessa. Erityyssäännöksen puuttuessa sovellettavaksi tulee edellä mainittu yleissäännös.

Valtakunnanvoudin kanslia arvioi, että kantelijan näkökulmasta kantelijan ulkomailta saaman tulon, määrältään 916,86 euroa, lisääminen kantelijan tulopohjaan on ollut merkittävä ja olennainen muutos, ja se on vaikuttanut suoraan kantelijan kuukausittaiseen käyttövaraan. Kantelijan kuulemiselle ei ole esitetty olleen muuta kuin ulosoton tietojärjestelmästä johtuva este. Esteellä lausunnon mukaan viitattaneen siihen, että toistuvaistulon ulosmittausten ollessa ns. massaluontoista menettelyä, ulosoton tietojärjestelmä ei ole aiemmin tukenut ns. sujuvaa työskentelyä valmiilla asiakirjapohjalla. Lausunnossa todetaan, että ulosoton tietojärjestelmästä on aiemminkin, ennen versiopäivitystä, voinut lähettää velalliselle vapaamuotoisesti muotoiltuja asiakirjoja.

Lausunnossa esitetyn mukaan ulosmitattavan määrän perusteena oleva tulopohja on yksiselitteisesti määritelty laissa, eikä tulopohjan määrittäminen itsessään sisällä mitään sellaista harkintavaltaa, että velallisen kuulemisella voisi olla merkitystä asian ratkaisun lopputuloksen kannalta. Velallisen laaja kuulemisvelvollisuus tällaisessa tilanteessa viivästyttäisi ja ruuhkauttaisi ulosottomenettelyä tuomatta vastaavaa oikeusturvahyötyä. Tässä suhteessa tilanne tulee siten valtakunnanvoudin kanslian näkemyksen mukaan ymmärtää erilaisena, kuin mitä eduskunnan oikeusasiamies on ratkaisuissaan koskien toistuvaistulon ulosmittauksen rajoituksen muuttamista koskevissa asioissa velallisen kuulemisesta todennut.

Totean, että silloisen apulaisoikeusasiamies Pasi Pölösen asiaa koskeva ratkaisu ([EOAK/6137/2021](#)) on julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla.

Kuitenkin tilanteessa, jossa tulopohjaan tehdään muutoksia kesken sen voimassaolon, ja ulosmitattavan määrän laskentaperusteet muuttuvat, voidaan tilannetta valtakunnanvoudin kanslian näkemyksen mukaan asiallisesti arvioida uuden ulosmittauspäätöksen tekemistä vastaavana tilanteena.

Koska uutta ulosmittauspäätöstä ennakoilmoituksineen ei kuitenkaan luonnollisesti voi tehdä, ellei ulosottoperintään ole tullut uusia asioita, asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimusta kuitenkin toteuttaisi se, että tulopohjaan tehdyn muutoksen johdosta tehtäisiin erillinen päätös, joka toimitetaan velalliselle tiedoksi. Erillinen päätös tulopohjan muutoksesta toteuttaisi lähinnä etukäteistä, ulosmittauksen ennakoilmoitukseen rinnastettavaa, ilmoitusta muuttuneista olosuhteista myös velallisen suuntaan.

Lausunnon mukaan ulosoton tietojärjestelmää Uljasta on versiopäivityksessä (01/23) kehitetty siten, että järjestelmään on lisätty uusi asiakirja, jolla velalliselle ilmoitetaan ulosmitattavan määrän muutoksista (Päätös ulosmitattavan määrän muuttamisesta). Uljaaseen on lisäksi lisätty kuulemisasiakirja, jota voidaan käyttää, jos maksukiellon muutokseen liittyen on tarpeen ensin kuulla velallista (Kuuleminen ulosmitattavan määrän muuttamisesta). Uljaan versiopäivityksellä on valtakunnanvoudin kanslian mukaan entistä enemmän kiinnitetty huomiota velallisten kuulemiseen sekä mahdollistettu muutoksista ilmoittaminen aiempaa yksinkertaisemmin ja tehokkaammin liittyen toistuvaistulon ulosmittauksiin.

3.3 Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Säännöksen 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Ulosoton asianmukaisuuden vaatimuksesta säädetään ulosottokaaren (jälj. UK) 1 luvun 19 §:ssä. Sen mukaan ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti.

Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla.

Säännöstä koskevissa perusteluissa (HE 216/2001 vp, s. 45) todetun mukaan yleissäännöksellä voidaan osaltaan turvata perustuslain 21 §:ssä tarkoitettujen oikeusturvaa koskevien perusoikeuksien toteutumista ulosottokäytännössä. Säännöksellä pyritään myös siihen, että täytäntöönpanossa oikeusturva toteutuisi mahdollisuuksien mukaan ennakkolisilla toimilla eikä vasta ulosottovalituksen tai muun jälkikäteisen oikeussuojakeinon avulla.

Ulosoton avoimuuden vaatimusta koskevan UK 1 luvun 20 §:n mukaan ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan omatoimisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheesta samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista.

UK 3 luvun 28 §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen tulee tehdä asiassa kirjallinen päätös, jos niin erikseen säädetään. Sen lisäksi ulosottomiehen tulee tehdä kirjallinen päätös, kun hän asettaa jollekin maksu- tai palautusvelvoitteen tai uhan tai päättää vakuuden hyväksymisestä taikka jos asian luonne sitä muutoin edellyttää. Jos asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen, päätöksen tulee olla 29 §:n mukaisesti perusteltu. Säännöksen 2 momentin mukaan perusteltu kirjallinen päätös on tehtävä myös silloin, kun esitetty väite tai vaatimus hylätään ja asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen. Muussa tapauksessa päätöksestä on ilmoitettava suullisesti väitteen tai vaatimuksen esittäjälle. Jos kuitenkin väite tai vaatimus esitetään kirjallisesti ja ulosottomieheltä pyydetään siihen päätöstä, ulosottomiehen tulee tehdä asiassa perusteltu kirjallinen päätös.

UK 3 luvun 32 §:n 2 momentin mukaan ulosottomiehen tulee muissakin kuin erikseen säädetyissä tapauksissa kuulla asianosaista tai sivullista, jos asialla arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä. Säännöksen 3 momentin mukaan asianomaista on kuultava uudelleen, jos asiassa saadaan olennaista uutta selvitystä.

Säännökseen liittyvissä esitöissä (HE 216/2001 vp, s. 121–122) on esitetty seuraavaa.

”Kuulemisen merkitys korostuu silloin, kun ulosottomies asettaa oikeuksia ja velvollisuuksia ulosottomenettelyssä, ratkaisee attraktioperiaatteen nojalla riitaisuuksia ja valitsee ulosmittauksen kohdetta. Sen sijaan teknisemmissä menettelykysymyksissä kuulemisella ei ole samaa merkitystä. Massaluonteisissa toimituksissa kuulemisvelvoite heikentäisi ratkaisevasti ulosoton tehokkuutta. Kuitenkin silloin, kun yksittäistapauksessa nousee esille edellä mainittuja kysymyksiä, kuulemisvelvoite tulee täyttää.

Itseoikaisumahdollisuus on ulosotossa melko laaja. Tämä lievittää sitä, että yleistä ja ehdotonta kuulemisvelvoitetta ei voida asettaa ulosotossa. Tilanne on toinen esimerkiksi tuomioistuimissa, joissa tehtyjä päätöksiä voidaan yleensä muuttaa vain valitusteitse. Pykälän mukaan ulosottomiehen tulee muissakin kuin erikseen säädetyissä tilanteissa varata asianosaiselle tai sivulliselle tilaisuus tulla ennakolta sopivalla tavalla kuulluksi, jos asialla arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä. Asianomaiselle on pykälän mukaan varattava tilaisuus tulla uudelleen kuulluksi, jos asiassa saadaan olennaista uutta selvitystä.

Ehdotuksessa on nykyiseen tapaan lähtökohtana, että tärkeimmistä kuulemisvelvoitteista säädetään asiakohtaisesti ulosottolaissa. Yleinen kuulemissäännös täydentäisi muita kuulemissäännöksiä ja varmistaisi tietyn minimitason muun säännöksen puuttuessa.”

”Se, milloin asialla olisi asianomaiselle huomattavaa merkitystä, joudutaan ratkaisemaan asiakohtaisesti. Maksuvelvoitteen osalta tulisi ottaa huomioon muun muassa saatavan määrä ja tiedossa olevat asianomaisen taloudellista asemaa koskevat seikat. Rajatapauksissa on asianmukaisempaa toimittaa kuuleminen kuin jättää se tekemättä.”

Edelleen kyseisestä hallituksen esityksestä annetussa lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 34/2002 vp) on säännöksen osalta esitetty seuraavaa.

”Pykälän mukaan ulosottomiehen tulee varata asianosaiselle tai sivulliselle tilaisuus tulla kuulluksi, jos asialla arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä.

Perustuslain 21 §:ssä säädettyihin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon vaatimukseen viitaten perustuslakivaliokunta on lausunnossaan arvostellut ehdotetun kuulemissäännöksen väljyyttä. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta katsoo, että oikeutta tulla kuulluksi tulee sanonnallisesti vahvistaa poistamalla pykälästä kuulemisvelvoitteen kynnystä tarpeettomasti nostava sana ”huomattava”.

Lakivaliokunta toteaa, että tässä pykälässä oleva kuulemissäännös on ulosottolain useita muita kuulemissäännöksiä täydentävä sääntely. Kuuleminen on ulosottolain nimenomaisin säännösin järjestetty aina silloin, kun oikeusturvan on katsottu edellyttävän kuulemista. Tällaiseen täydentävään säännökseen ei ole syytä sisällyttää kovin tiukkaa kuulemisvelvollisuutta, koska vaarana on, että se aiheuttaisi ulosottoon vakavia pullonkauloja.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että kuulemista täydentää velalliselle annettava vireilletuloilmoitus, jossa hänelle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Tämän vuoksi etukäteinen kuuleminen ei ole ulosottomenettelyssä samalla tavalla ratkaisevaa kuin esimerkiksi tuomioistuimessa. Ulosottomiehellä on, toisin kuin tuomarilla, suhteellisen laaja mahdollisuus suorittaa itseoikaisu, jos virheellisyys on sattunut. Jos kuulemisen tarpeellisuudesta on epäselvyyttä, ulosottomies voi suorittaa toimen 3 luvun 18 §:ssä tarkoitettuna väliaikaistoimena. Arvioituaan esitykseen sisältyviä kuulemissäännöksiä kokonaisuutena lakivaliokunta katsoo, ettei pykälän tiukentaminen ole tarpeen.”

UK 3 luvun 57 §:n 2 momentin mukaan ulosottomiehen tulee vähintään kerran vuodessa tarkistaa velalliselle maksettavan toistuvaistulon määrä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

UK 4 luvun 26 §:n 1 momentin mukaan omaisuus ulosmitataan ulosottomiehen tekemällä ulosmittauspäätöksellä. Päätös on viipymättä merkittävä asiakirjaan.

UK 4 luvun 45 §:n 1 momentin mukaan ulosmitattava määrä lasketaan palkan ulosmittauksessa velallisen tulojen ja toimeentuloetuuksien yhteismäärästä (tulopohja). Tulopohjaan kuuluvat kaikki velallisen saamat palkat ja luontoisedut sekä ulosmittauskelpoiset ja ulosmittauskelvottomat eläkkeet ja muut palkan sijasta maksettavat toimeentuloetuudet.

Yksittäisestä ulosmittauskelpoisesta tulosta tai etuudesta saadaan tällöin ulosmitata säännönmukaista suurempi määrä. Tulopohjaan eivät kuulu 19 §:ssä tarkoitetut avustukset, korvaukset tai muut varat.

UK 4 luvun 56 §:n 1 momentin mukaan palkan ulosmittauksessa annettavassa maksukiellossa määrätään, miten ulosottoon menevä määrä lasketaan, ja maksukiellon saaja veloitetaan maksamaan määrä ulosottomiehelle. Maksukiellossa ilmoitetaan muiden tulopohjaan vaikuttavien tulojen ja etuuksien määrä, velallisen suojaosuus sekä muut tarpeelliset tiedot. Säännöksen 2 momentin mukaan eri aikoina toimitettujen palkan ulosmittausten perusteella annetaan yksi maksukiello.

UK 4 luvun 57 §:n 1 momentin mukaan maksukiello on voimassa määräajan tai toistaiseksi, kunnes ulosottomies kirjallisesti ilmoittaa palkan maksajalle maksukiellon päättymisestä. Jos maksukiellon perusteena olevat olosuhteet muuttuvat, ulosottomiehen tulee muuttaa maksukielloa uudella maksukiellolla.

UK 11 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan muutosta voimassa olevaan maksukielloon, joka on annettu palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa, saadaan hakea ilman määräaikaa.

3.4 Arviointi

Asiassa on kysymys tulopohjan tarkistamisesta voimassa olevassa toistuvaistulon ulosmittauksessa niin, että palkasta ulosmitattava määrä on tulopohjan muutoksen ja sen perusteella annetun uuden maksukiellon myötä noussut.

Kysymys on ensinnäkin tulopohjan muuttamisesta, eli siitä, että kantelijan ulkomailta saama tulo on lisätty kantelijan tulopohjaan. Tältä osin kysymys on asiasta, joka on saatettavissa tuomioistuimen arvioitavaksi. Edellä selostetusta UK 11 luvun säännöksestä ilmenevästi voimassa olevaan maksukielloon, joka on annettu palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa, on mahdollista hakea muutosta ilman määräaikaa. Näin ollen kantelijalla on käytettävissään säännönmukainen muutoksenhaku. Totean myös, että ulosottoylitarkastaja on asiassa tehnyt kantelijan vaatimuksen johdosta 7.12.2022 kirjallisen päätöksen, johon kantelijalla olisi ollut mahdollisuus hakea muutosta.

Vakiintuneen käytännön mukaan oikeusasiamies ei puutu asiaan, johon on mahdollista hakea muutosta säännönmukaisin muutoksenhakekeinoin. Kantelu oikeusasiamiehelle ei siis ole vaihtoehtoinen keino hakea muutosta viranomaisen ratkaisuun, johon voi hakea muutosta tai johon olisi voinut hakea muutosta, mutta muutoksenhakumahdollisuus on jäänyt käyttämättä.

Kantelussa esitetyn johdosta ilmoitan kantelijalle myös tiedoksi, että oikeusasiamies ei voi muuttaa eikä kumota viranomaisten ratkaisuja.

Toiseksi kysymys on menettelystä. Ulosmitattavan määrän muuttumisesta kantelijaa ei ole ennalta kuultu, eikä asiasta ole tehty kirjallista päätöstä. Päätös asiassa on sittemmin tehty kantelijan asiassa esittämän vaatimuksen johdosta.

Ulosottokaareissa ei ole erikseen säädetty kuulemisesta maksukieltä (tai tulopohjaa) muutettaessa. Näin ollen sovellettavaksi tulee kuulemista koskeva yleissäännös, ulosottokaaren 3 luvun 32 §:n 2 momentti. Säännöksen nojalla ulosottomiehen tulee varata asianomaiselle ennakolta tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi, jos asialla arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä. Mielestäni säännöksestä, kuin myös edeltä ilmenevistä ulosoton asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimuksista voidaan katsoa seuraavan, että velallisen asemaan huomattavasti vaikuttavista ulosoton toimenpiteistä tulisi – ellei estettä ole – velallista kuulla, jolloin ulosotossa tehtävät toimenpiteet eivät tule velalliselle yllätyksenä ja hänellä myös on mahdollisuus ottaa ne toiminnassaan – esimerkiksi käytettävissä olevia varoja arvioidessaan – huomioon.

Kantelijan näkökulmasta hänen ulkomailta saamansa tulon lisäämistä tulopohjaan on mielestäni pidettävä merkittävänä ja olennaisena muutoksena, kuten valtakunnanvoudin kanslian lausunnossakin on katsottu. Muutos on vaikuttanut suoraan kantelijan kuukausittaiseen käyttövaraansa. Kantelun liitteinä olleiden palkkaotteiden perusteella kantelijan palkan ulosottopidätyksen määrä on lokakuun 541,88 euron suuruudesta pidätyksestä noussut muutoksen seurauksena marraskuussa 847,50 euroon eli pidätyksen määrä on lisääntynyt – ja kantelijan käyttövara pienentynyt – noin 300 eurolla. Nähdäkseni muutoksella voidaan arvioida olleen kantelijalle huomattava merkitys. Asiassa ei ole esitetty, että kantelijan kuulemiselle olisi ollut estettä.

Edellä esitetyn perusteella katson, että asiassa on menetelty virheellisesti, kun kantelijalle ei ole ennen ulosmittauksen määrän muuttamista varattu tilaisuutta tulla kuulluksi.

Siltä osin kuin kysymys on päätöksen tekemisestä, katson voivani yhtyä valtakunnanvoudin kanslian lausunnossa esitettyyn, että erillisen, velalliselle tiedoksi annettavan päätöksen tekeminen tulopohjan muutoksesta toteuttaisi ulosoton asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimusta. Lisäksi totean, että pidän myös lausunnosta ilmeneviä Uljas tietojärjestelmään tehtyjä täydennyksiä mainittuja ulosoton keskeisiä periaatteita edistävinä ja asianosaisten oikeusturvaa osaltaan turvaavina.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen ulosottoylitarkastajan menettelyn virheellisyydestä kantelijan kuulemisessa ulosottoylitarkastajan tietoon. Lisäksi saatan hänen tietoonsa kohdasta ilmenevän käsitykseni päätöksen tekemisestä.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni valtakunnanvoudin kanslialle ja sen kautta edeltä ilmenevässä tarkoituksessa ulosottoylitarkastajan tietoon saatettavaksi.